

пробиване на вътрешния отвор – също. За оформяне на профила на *шатора* използват трупче с форма на конус, върху което се поставя шкурка. С шкурка се оформя и вътрешния канал, който според петрички зурнаджии трябва да има формата на “два насрещни конуса”. Тази част от изработването е дело на майстори, които разполагат с подходящи инструменти. Твърди се, че някога майсторите правели всички операции ръчно – изрязвали трупчето, одялквали външната форма на корпуса, пробивали вътрешния отвор с “маткап” и чак тогава поставяли зурната на “чарк”, за да оформят “шапката” (разширението на корпуса) [Кличкова, 1964:780].

Следващата операция в правенето на зурна е пробиване на пръстови отвори. Обикновено днес това се прави от самите музиканти. Някои го правят с нагорещено желязо (*пирон, арматура*), но съществува мнение, че по този начин дървото *изгаря* и зурната се разваля след две-три години. Затова *отварят* зурната, като пробиват пръстовите отвори първо с много тънка бургия, а след нея последователно със специални *железа*: “След тая бургия имам желязо по-дебело, обаче отпред изострено, за да може да влезе. По него вече – с по-големо желязо” [С.К., 10/2001, с. 41, 47]. Пробиването на пръстовите отвори се прави с шаблон или с предварително измерване на разстоянието между тях. Пръстовите отвори се пробиват само когато дървото е сухо, “щото ако е зелено, дървото се пука”. При петричките и разложките зурни пръстовите отвори са с различен диаметър (който се увеличава от първия към седмия), а при гоцеделчевските – с еднакъв.

Както избирането на дърво, оформянето му на струг и пробиването на канала, така и “отварянето на зурната” (така музикантите наричат пробиването на пръстови отвори) е “тънка, много сложна работа”. Никой не може по-добре от самия музикант да усети и прецени големината на пръстовите отвори и разстоянието между тях, защото нетемперираното звучене се постига от майсторска работа с пръстите при частично затваряне на отворите. Зурнаджии твърдят, че докато “улучат” направата на добра зурна, изхабяват до десет заготовки.

Дяволските дупки (*дешници, душници, глашници, помощници*) са най-малко при гоцеделчевските зурни (1-2), а най-много – при петричките (до 9). Музиканти твърдят, че броят на *дешниците* зависи от големината на зурната, но при разложките зурни, които са по-големи от петричките, има по-малко дяволски дупки. Според разложки зурнаджия пробиването на *глашниците* става заедно с пробиването на пръстови отвори: “на дупката тона като не отговара, ние отваряме тука отстрани” [М.К., с. 27].

Има информация за импрегниране на зурни и свирки със зехтин при изработването им в Македония [Цимревски, 2000:40]. В Югозападна България тази практика е регистрирана от нас във връзка с правенето и поддържането на зурни. За физическа защита на дървения материал от който е изработена зурната, за хомогенизиране на пласовите му и за да се повиши издръжливостта и живота ѝ, майсторът я потапя цялата в олио преди първото просвирване. Свирачите редовно мажат инструмента с растително масло (олио/зехтин). Освен практическа, тази обработка има и естетическа роля – корпусът на зурната получава блясък и нейният цвят става по-хубав.

Муфа (башилък)

Муфата обикновено се изработва от същото дърво, от което и зурната, но има и случаи, в които двете части са от различен материал – зурната на разложкия майстор